

אגרות הראי"ה | אגרת תקנה

ב"ה עה"ק יפו ת"ו כ"ד סיון תרע"ג

לכבוד ידידי ורב רחמיאי הרב הגאון האמיתי פאר הדור מוהר"ר יעקב דוד רידב"ז שליט"א

... ואני תמה מאד על הדר"ג, שכתב שבימי-נעורי למד ממני מוסר ומדות ויראת-שמים. איני יודע מה מצא בי מעולם ללמוד ממני, אבל אם ענותו הרבתי בימי נעורי ללמוד ממני איזה דבר טוב, כשהייתי בחו"ל, איך יעלה על דעתו, שכעת, כאשר זכני השי"ת להסתופף בקדושת אה"ק, יגרע כחי חלילה. ולמה לא ידון אותי לכף-זכות, שדרכי ומעשי הנם לא לכבודי, חלילה, ולא לשום פניה זרה שבעולם, כייאם לאהבת השי"ת, ולאהבת תוה"ק, ולחבתם של ישראל ושל ארה"ק. והרבה הרבה מאד יגעתי באנחתי, עד שהעיר הקב"ה את רוחי ויכוון את לבבי ללכת בתומי בדרך-הקודש הזאת, לקדש שם-שמים, ולחבב את התורה ולומדיה על הבריות, ולקרב רבים לתורה, ולהרבות עז ואומץ להתישבות עם-ד' על אדמת קדשו. ובע"ה בטחתי, שלא יפסיד הדר"ג מאומה, אם יקיים בי גם כעת "אשרי הדור שהגדולים נשמעים לקטנים!". ונמצא בחסדי השי"ת גם עתה לא פחות מאז ללמוד איזה דברים מסגנוני והנהגתי, ולפניו ב"ה גלוי בור-לבבי ויחול-נפשי לשמו הגדול ועבודתו ית'.

ומש"כ מר לתמוה עלי במה שאני מקרב את הכל, גם את פושעי-ישראל, כדי להחזירם בתשובה, וכתבתי לו ברמז כונתי, שכל מי שהוא מוכשר לעסוק בפנימיות רזי-תורה הוא מתמלא יותר מאור-החסד של תורת חסד, ועליו החובה לעסוק בתיקון נפולים ובקירוב רחוקים (שבלשון חכמי-הסוד נקרא זה ג"כ בכלל ליקוט ניצוצות-הקדושה מתוך הקליפות). ומצא בזה סתירה לברכת-המינים שאנו מתפללים לעקרום ולשברם - ישים נא כ"ג לבו לדברי, ואבאר לו לא בלשון של סתרי-תורה, שחושב מר להיות כבר יודע שאינו יודע בהם, אלא בדברים פשוטים, באמת אלו ואלו דא"ח.

ידע הדר"ג, ששני דברים עקריים ישנם שהם יחד בונים קדושת ישראל וההתקשרות האלהית עמהם. הא' הוא סגולה, כלומר טבע הקדושה שבנשמת ישראל שטבעה ב"ה לאהבה אותם ויבחר בזרעם אחריהם, "והייתם לי סגולה מכל העמים", והסגולה הוא כח קדוש פנימי מונח בטבע-הנפש ברצון ד', כמו טבע כל דבר מהמציאות, שאי-אפשר לו להשתנות כלל, "כי הוא

אמר ויהי", "ויעמידם לעד לעולם". והב' הוא ענין-בחירה, זה תלוי במעשה הטוב ובתלמוד-תורה. החלק של הסגולה הוא הרבה, באין ערוך כלל, יותר גדול וקדוש מהחלק התלוי בבחירה, אלא שברית כרותה היא, שהסגולה הפנימית לא תתגלה בזמן הזה כ"א לפי אותה המדה שהבחירה מסייעה את גילוייה, ע"כ הכל תלוי לפי רוב המעשה וקדושת האמונה ותלמוד-תורה. והשי"ת, הנוהג בחסדו בכל דור, מסדר הוא את סדרי הנשמות הצריכות להופיע בעולם: לפעמים כח-הבחירה מתגבר וכח-הסגולה עומד במצב ההעלם ואינו ניכר, ולפעמים כח-הסגולה מתגבר וכח-הבחירה עומד במצב הנעלם. וכל עיקרה של בריית-אבות, שאיננו פוסק אפילו כשתמה כבר זכות-אבות, הוא בא מצד כח-הסגולה, ובעקבא-דמשיחא מתגבר ביותר כח-הסגולה, שהוא תוכן "זוכר חסדי אבות ומביא גואל לבני בניהם למען שמו באהבה", כלומר לא מצד הבחירה שהיא באה מצד המעשים הטובים שבבנים ומצד התשובה, אלא, למען שמו, המתגלה ע"י זכירת חסדי אבות.

אמנם לפעמים מתגבר חושך כזה שמפסיק את הופעת הסגולה ג"כ. אבל זה אי-אפשר כ"א במי שבא למדה זו להיות ח"ו שונא את ישראל, ודורש רעה להם בפועל ובצפיית-הלב, כמו המינים שמפרש הרמב"ם בה' תפלה (פ"ב ה"א) שהיו מצירים לישראל, וגם זה היה קשה לחכמים מאד לתקן, ע"כ הכריז רבן גמליאל: "כלום יש אדם שיודע לתקן ברכת המינים" (ברכות כח:). והוצרך לתקנה דוקא שמואל הקטן, שהיה נקי מכל מדה של שנאה כמו שהיה מרגלא בפומיה: "בנפול אויבך אל תשמח" (אבות פ"ד, מ"ט), כדי שיכוין ביסוד הברכה דוקא על אותם שכבר אבדו את הסגולה כולה. ובדורנו נתרבו נשמות רבות שאע"פ שהן שפלות מאד בענין הבחירה, וע"כ הם נגועים במעשים רעים רבים ובדעות רעות מאד ד' ישמרנו, מ"מ אור-הסגולה מאיר בהם, וע"כ הם מחבבים מאד את כללות ישראל וחושקים בא"י, ובכמה דברים טובים ויקרים מהמדות שהם באים מסגולת ישראל בטבע נפשם הם מצוינים בהם. ונשמות כאלו, אם יזדקק לקרב אותם מי שאין בו דעה עמוקה של טביעת-עין לדעת לחלק בין הצד הסגולי הפנימי הקדוש, שבהם, ובין הצד הבחירי המקולקל שבהם, שהוא מקיף את נפשם כחוחים וקוצים הסובבים שושנה, הוא יוכל להתקלקל הרבה ח"ו וללמוד ממעשיהם, ולהדבק בצד הרע שבהם והוא מחוייב להתרחק מהם, והשי"ת נותן בלבבו רצון זה ומחשבה זו של שנאה ושל התרחקות, כדי שלא יבולע לו. אבל מי שהוא תמיד שקוע ברעיונו בהסתכלות פנימית, באור תורה וקדושה ויראה עילאה, מצד רוממות רבון כל העולמים חיי החיים ב"ה, ולא ח"ו ביראה תתאה לבדה מצד עונשי עוה"ז או

עונשי עוה"ב, - שהיא יראה חיצונית, שאסור לת"ח העוסקים ברזייתורה בהבנה פנימית להרבות בה, רק לקחת ממנה מעט, כדי ליסר את הגוף ונטייתו הגסות, במדות רעות ותבונות מגונות ח"ו, אבל העיקר צריך להיות הלב מלא אהבה קדושה, ויראה עליונה, מסוד קדושים, כיראת מלאכי מעלה גבורי-כח עושי דברו (תהילים קג, כ) - ת"ח כאלה הנם מכירים בטבעם את טבע הסגולה הפנימית, ויודעים להפריד ממנה בדבקות מחשבתם את הקליפה הבחירית, והם חייבים ומוזהרים ע"ז לקרב פושעים כאלה שסגולה פנימית יש להם, כדי לעורר יותר ויותר את כח הטוב הצפון בהם, עד שיתגבר לגמרי על הרע הבחירי ויכניע אותו. ופעולת חכמים לוקחי נפשות כאלה אינה חוזרת ריקם בשום פעם. לפעמים פעולותיהם נראות בגלוי, ע"י מה שהמקורבים מהם מטיבים את מעשיהם, ומישרים את דעותיהם יותר בפועל ולפעמים נכנס רק גרעין פנימי בהם, וכבר בטוחים הם שלא יפטר מן העולם בלא תשובה, ואפילו אם חלילה יהיה המושפע כ"כ גרוע עד שהוא בעצמו לא יזכה לשוב בתשובה, יפעול כח הגרעין הזה על טבע נפשו ונפיק מיניה זרעא מעליא, שישוב בתשובה, ויתקן ג"כ את נפש אביו, כדין "ברא מזכא אבא" (סנהדרין קד). והשי"ת יודע, שלא את כל הפושעים אני מקרב, כ"א אותם שאני מרגיש, שכח סגולי גדול מונח בפנימיותם ודרכים רבים ישנם לידיעה זו, וספרים גדולים צריכים לכתוב בזה כדי לבאר גם רק שמץ מהדבר הגדול הזה. ועל אותם שכבר אבדו גם את הסגולה הפנימית שלהם לגמרי, אמר דוד הע"ה: "הלא משנאיך ד' אשנא" (תהילים קלט, כא), ובדרך כללות מסדו לנו חז"ל סימנין על-זה. והמינים והכופרים ע"פ רוב אבדו גם את הסגולה הפנימית, ומדה זו נוהגת ברוב הדורות, אבל דור של עקבא דמשיחא הם יוצאים מכלל זה, שהם כדברי תקוני זוהר (תקון ס) "טוב מלגאו וביש מלבר". והם "חמורו של משיח" שנאמר עליו "עני ורוכב על חמור" (זכריה ט, ט), והכונה: כמו חמור, שמבחוץ יש בו שני סימני טומאה, א"כ הטומאה בולטת בו יותר מבחזיר וגמל וכיו"ב, שיש בהם סימן טהרה אחד עכ"פ, ומ"מ יש בו בפנימיותו ענין קדושה ג"כ, שהרי הוא קדוש בכורה, וענין מה שהתורה אמרה ע"ז שם "קדש לי" הוא גדול מאד מאד. וכן הן הנשמות של אותם שהסגולה הישראלית לבדה מתגלה בהם בעקבא משיחא, ולהם יש תרופה, אע"פ שיש בהם סרחון גדול, וחושך רב וכבד מאד. אמר ע"ז רב יוסף: "ייתי ואזכי דאיתיב בטולא דכופיתא דחמריה" (סנהדרין צח): ורב יוסף היה דרכו להביט על הפנימיות, ותלה גדולתו בגדולת ההוא יומא דקא גרים" (פסחים סח): ואמר על אמו: "איקום מקמי שכינתא דאתיא" (קידושין לא): ואמר על עצמו: "לא תיתני עונה דאיכא אנא" (סוטה מט): אע"פ שמצד

החיצונית נראה הדבר לגאווה חלילה, אבל בעל סגולה נפשית שכמותו ע"ה אמר זה בכל מילוי הקדושה והענוה האמיתית, מעין ענותנותו של אדון הנביאים ע"ה, ותלמידיו הם הולכים בדרכיו. ומפני-כך היתה מדתו של משרע"ה לקרב רחוקים, עד שקרב אפילו את הע"ר, ואע"פ שזה גרם אריכות-הגלות, מ"מ סוף-כל-סוף יתעלו גם הם, כי בודאי יתקיים ביה "יתן לך כלבבך וכל עצתך ימלא", והשי"ת "מקים דבר עבדו ועצת מלאכיו ישלים". ואמרו בזה, שחסדיו של משה היו גדולים משל אברהם, שאברהם אבינו, אע"פ שמדת חסדו היתה גדולה מאד, ולא היה כנח שלא בקש רחמים על רשעים בני-דורו, מ"מ לא בקש רק בתנאי: "אולי ימצאון שם עשרה", אבל משרע"ה בקש בלא שום תנאים: "אם תשא חטאתם, ואם אין - מחני נא מספרך אשר כתבת", שהיא מסירת-נפש אפילו מעולם הבא, כי הספר של הקב"ה הוא עוה"ב עצמו.

ומה שמשיג עלי, שכתבתי שאיני נפחת חלילה ממה שיש מהפושעים שמשבחים אותי, כי נאמר ג"כ באברהם אבינו ע"ה: "ונברכו בו כל גויי הארץ" (בראשית יח, יח). ואמר (מר) שאוה"ע לא חשבו ח"ו לא"א שהוא כמותם, - יאמין לי כ"ג: גם רובם של החיצונים שמחבבים אותי יודעים ומכירים, שח"ו איני מהם ומהמיהם, ושכרחוק מזרח ממערב רחקו מחשבותי ודרכי ממחשבותיהם ודרכיהם, וכן הם אומרים בפה מלא, אלא שבעל-כרחם מוכרחים הם להודות על האמת, שב"ה שכלי הולך למישרים, ושאין בלבבי ובשפתי רמיה, ושאני מלא ב"ה בכל קרבי באהבת ישראל. ב"ה אשר עשה לי את הנפש הזאת, לא מחכמתי, ולא בצדקתי, כ"א ברוב רחמיו וחסדיו שאין להם קץ ותכלית, "ואל זה יביט אל עני ונכה-רוח וחרד על דברו". וב"ה אני עושה קולות ורעשים על הטומאה במקום הנצרך, אלא שאני מדבר את דברי בסדר ובנחת, כאשר נצטוונו מעצת המלך החכם (קהלת ט, יז). ואין ספק אם הדר"ג ועוד גדולי-הדור ש' היו מחזקים את ידי, נלויים עמדי ונוהגים מנהגי כמה דאפשר לפי מדתם, היה שם שמים מתקדש ורב שלו' וברכה היה נשפע על ישראל ועל א"י, ורבים רבים מאד היום שבים בתשובה שלמה, והיתה באמת במהרה מתגלה בגילוי הגון צמיחת קרן ישועה לבית ישראל, ואי אפשר כלל לצייר ולתאר את רוב הטובה והקדושה ותקון העולם שיהיה נצמח מזה. ואני מלא תקוה בע"ה שכן יהי' וסוף כל סוף ישובו לי יראיו וידעי שמו ויכירו את טהרת-לבבי ואמתת דעותי, וכולנו נעשה אגודה אחת לעשות רצונו ית', ולהרבות אור ד' וכבודו על עמו, ועל ארץ-חמדתו, ועל כל אפסי-ארץ.